

לֹא יִכְלֶה טוֹבוֹ, וְאִם כֵּן לָמָּה לֹא הִקְדִּים
טוֹבוֹ מֵאֲזֻז וּמִקֶּדֶם, וּבְאֻמָּת אֵילֹו הִיָּה הַזְמַן
קֶדֶם לְבְרִיאָה הִיָּה מְקוֹם לְשֹׁאֲלָתָם, אֲבָל
הַזְמַן הוּא רֹאשׁוֹן לְבְרִיאָה, כִּי הַתְחַלֵּת
הַבְּרִיאָה הוּא מְצִיאוֹת הַזְמַן, וְקֶדֶם לָזֶה
לֹא הִיָּה הַזְמַן כָּלֵל, וְאִם כֵּן סָגַר אֱלֹהִים
הַמְדַּבֵּר בְּשֹׁאֲלָה זוֹ לָמָּה לֹא בָּרָא קֶדֶם
בְּזְמַן, כִּי לֹא הִיָּה מִקֶּדֶם זְמַן כָּלֵל, וְלֹא
שִׁיָּד לְבָרָא קֶדֶם.

וְזֶהוּ עֲנִינוֹ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל כִּי אִם יִכְתְּבוּ
בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים, וְיִקְשֶׁה לָמָּה
לֹא קֶדֶם, וְיִכְחִישׁוּ הַכְּחָשָׁה דְּעוֹלָם קֶדְמוֹן,
וְלִכְךָ כָּתְבוּ אֱלֹהִים בָּרָא בְּרֵאשִׁית, פְּרוּשׁ
הַתְחַלֵּת הַזְמַן הַנִּקְרָא בְּרֵאשִׁית בָּרָא ה'
וְהוּא מֵהַנִּבְרָאִים, וְלֹא הִיָּה מִקֶּדֶם זְמַן כָּלֵל.
וְאִם כֵּן הִקְשִׁיָּא נוֹפְלֵת לָמָּה לֹא בָּרָא קֶדֶם
וְאֵתִי שְׁפִיר, וְיִסְכֵּר פִּי דוֹבֵר נִבְלָה, וְכָל
לְשׁוֹן תִּקּוּם עִם הַתּוֹרָה לְמִשְׁפָּט תּוֹרָשָׁע.

וְלִבֵּן עָלֵינוּ לְחוּס עַל יָקָר וְתַכְלִית
הַבְּרִיאָה שֶׁהוּא הַזְמַן, שֶׁלֹּא
לְבִלּוֹתוֹ בְּתַהוֹ וּבְהוֹ וְאֶפֶס, וְאִין לַעֲסֹק בּוֹ
דְּבַר שְׁטוּת וְהִבֵּל וּרְעוּת רוּחַ, וּמִכָּל שְׁכָן
לְדַבֵּר בּוֹ לְשׁוֹן הָרַע וְשִׁקָּר וְנִבּוּל פֶּה חֹס
וְשָׁלוֹם, אוֹי לָנוּ, בְּגוֹלָה יֵשׁ לְבָכוֹת יוֹם
וְלִילָה עַל חֲרַבּוֹן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְאַבְדּוֹן כָּלִיל
חֲמֻדַּת יִשְׂרָאֵל, וּמִי יִתֵּן רֹאשֵׁנוּ מִים, וְאִם
אָנוּ צוֹחֲקִים בְּלֵב שָׁלֵם יִחַרַד לִבֵּנוּ, וְכִי
לֹא זָכַר חֲמֻדַּת יִשְׂרָאֵל אוֹרִים וְתוֹמִים
נַעֲדָרָה וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הַפָּסִיק אִין לָנוּ מִכֶּכֶּר
וּמִגִּישׁ מִנְחָה, אִידָּהּ נִשְׁמַח, וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ
הַרְבִּים קִלְקַלְנוּ תַּקּוּנֵנוּ, שִׁישׁ לָנוּ אִמְתִּילָא

שָׂאִין אָנוּ מִרְגִּישִׁים בְּקִלְקָלָה כָּל כָּךְ כְּמוֹ
שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ הַחוּלִי הָאֲרָסִי בְּכֹאבוֹ וְצוּעֵק
כִּי אִין לוֹ שׁוּם כָּאֵב, וְכֵן קָרָה לָנוּ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ
הַרְבִּים, וְכָל חֲלִי שֶׁהוּא הָאֲרָס, בָּא בְּרֹאשׁ
וְלֵב לֹא יִרְגִּישׁ שׁוּם כָּאֵב, וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ
הַרְבִּים יִצְעֵק כִּי אִין לוֹ מַחְלָה, וְזֶהוּ מֵאֲמַר
יִשְׁעִיָּה עַל מָה תִּכּוּ עוֹד תּוֹסִיפוּ סָרָה, כִּי
אֵינְכֶם מִרְגִּישִׁים שׁוּם כָּאֵב, כִּי כָּל רֹאשׁ
לְחֲלִי וְלֵב דְּוִי, וְהַחוּלָה הַמְתַּדְבֵּק רַחֲמָנָא
לִיצְלֹן בְּאִיבָרִים הִלְלוּ, לֹא יִרְגִּישׁ הַחוּלָה
כָּלֵל בְּמַחְלָתוֹ.

וְכֵן הַדְּבָר בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים אֲצִלְנוּ,
וְיָמִים אֵלּוּ מְסֻגָּלִים בְּלִילָה לְשִׁפּוֹד
שִׁיחוֹ לִפְנֵי ה' קוֹמִי רִנִּי בְּלִילָה לְרֹאשׁ
מִשְׁמֹרוֹת, וּבִפְרֹט בְּחֻצוֹת הַלֵּילָה לְהַתְפַּלֵּל
וּלְקוֹנֵן עַל חֲרַבּוֹן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּלְגָלוּת
יִשְׂרָאֵל, וְאַחֵר כָּךְ לְהַתְפַּלֵּל כִּי עֵת רְצוֹן
הוּא לָהּ, וְאִזּוּ יַעֲתֵר לָהּ וְה' יִשְׁמַע בְּקוֹלוֹ,
וְאַמְרִינוּ בְּשׁ"ס דְּבָרְכוֹת חֻצוֹת לֵילָה אֶקוּם,
הַשְׁתָּא מִשָּׁה לֹא הָיִי יָדַע דָּוִד וְכו', וּמִשְׁנֵי
כְּנוֹר הִיָּה תְּלוּי כו', וְיֵשׁ בְּזֶה הַמֵּאֲמַר
סְפָקוֹת רַבִּים, שֶׁהֵיכֵל אֶפְשָׁר דְּדוֹד וּמִשָּׁה
לֹא הָיִי יָדַעִי, חֻצוֹת לֵילָה מֶה שִׁיכִירוּ
וְיָדַעוּ כָּל הַסְּפָנִים וְעוֹשֵׂי כָּלִי הַשָּׁעָה, כִּי
חֻצוֹת הַיּוֹם הוּא שָׁכִיחַ עַל יְדֵי הַשֶּׁמֶשׁ
וְכָלִים מְפָלִים שׁוֹנִים בְּכָלִי חֲמָה לְהַבְחִין
חֻצוֹת הַיּוֹם בְּקָל, וְכָל כָּלִי מֵהַלֵּךְ שֶׁמֶשׁ
שֶׁקוֹרִין זְאֲנִין וְוִיזָר מוֹרָה עַל זֶה אִם
נַעֲשֶׂה זֶה כַּהֲגֵן בְּלִי טַעַם, וְאִם כֵּן הֲלֹא
יִכָּל אַחֵר כָּךְ עַל יְדֵי כָּלִי חוֹל וְכָלִי מִים
לְדַעַת י"ב שָׁעוֹת בִּמְכוּן וְאִזּוּ הוּא חֻצוֹת

לִילָה, וְכֵן הוּא לְכָל הַסָּפָנִים, וְכֻלָּם חֹסְרֵי
מִבֵּית הַמֶּלֶךְ דָּוִד לַעֲשׂוֹת כָּלִים מְכֻלִּים
שׁוֹנִים לְכוֹנֵם עַל י"ב שָׁעוֹת מִזֶּן חֲצֵי הַיּוֹם
לַחֲצוֹת לִילָה. וּבִיּוֹתֵר יוֹקֵשָׁה עַל מִשָּׁה,
לָמָּה לֹא אָמַר בִּלְשׁוֹן ה' בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה,
וְה' יָדַע עֲתוֹ וּבּוֹא יָבוֹא לַעֲשׂוֹת כַּאֲשֶׁר
יַעַד בְּאִיזָה זְמַן, וְכִי צִרְךָ הַשְּׁלִיחַ לַדַּעַת,
הֲלֹא אֵין לוֹ לומר רק בִּלְשׁוֹן הַמִּשְׁלַח.
וְאִם אָדָם שֵׁשׁ לוֹ שַׁעַה אֲמִתִּית יֹאמַר
לְשִׁלּוּחוֹ צֵא וְאָמַר בְּשַׁעַה פְּלוֹנִית אֲנִי בָּא,
וְכִי צִרְךָ הַשְּׁלִיחַ לִהְיוֹת לוֹ כָּלִי שַׁעַה, הֲאֵ
אָמַר בִּלְשׁוֹן מִשְׁלַח. וְגַם אֶל כְּנוֹר שֶׁהוּא
מְנַשֵּׁב בְּרוּחַ צְפוֹנִית לָמָּה דִּוְקָא אַחֲרֵי חֲצֵי
לִילָה, וְאִפְּלוֹ נֹאמַר שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּתַחֲבוּלוֹת
וְכָלִים בְּמִלְאָכוֹת וּמִשְׁקוּלוֹת, כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂין
רַחֲמִים שֶׁל רוּחַ שְׁקוּרִין וְוִינֵד מִיָּהֶל, דִּהְרוּחַ
מְנַשֵּׁב בְּתוֹכוֹ וְנִגְדַּד הַפְּרוּשׁ עָלָיו, וְעַל יָדֵי
זֶה מִתְנוּעֵעַ הַקּוֹרָה וְהַגִּלְגָּל, וְאִם כֵּן כְּשֶׁהִיָּה
רוּחַ צְפוֹנִית נוֹשֵׁב וּמִתְנוּעֵעַ הַגִּלְגָּל, הִיָּה
בְּגִלְגָּל תּוֹקֵעַ הִיּוֹתוֹ לִהְיוֹת בְּכְנוֹר לְהַשְׁמִיעַ
קוֹל, וְכַאֲשֶׁר כְּתִבְתִּי עַל זֶה בְּמָקוֹם אַחֲרֵי
בְּטוֹב טַעַם בְּאַרְיִכוֹת, מְכַל מָקוֹם לֹא יִמְלֹט
שֶׁלְפָעִמִּים הִיָּה רוּחַ צְפוֹנִית מְנַשֵּׁב גַּם כֵּן
קִדְּם לָזֶה, וְאִם כֵּן הִיָּה מְעוֹרֵר קִדְּם חֲצוֹת,
וְלֹא הִיָּה הַחֲשָׁבוֹן מְכוּן, וְעַל כִּרְחֹךְ שֶׁהִיָּה
בְּדֶרֶךְ נָסִי וְלֹא בְּתַחֲבוּלוֹת טְבָעִיּוֹת, וְאִם
כֵּן צִרְיָךְ בְּאוֹר מֶה כְּוֹנֵה הִיָּתָה בְּזֶה הַנֶּס.

אֲךָ יוֹבֵן בְּמִהְלֹךְ הַכּוֹכָבִים, כִּי הִיּוֹת אֶרֶץ
וְשָׁמַיִם כְּדוֹרִים סָבִיב יִתְהַלְכוּ, כִּי
לֹא יִחַל הַיּוֹם לְכָל יוֹשְׁבֵי תֵבֶל וּבְזִמָּן
אֶחָד וְשׁוֹה לְכָל. כִּי כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה שַׁחֲרִית

לְיוֹשְׁבֵי מִזְרַח, אֲמַצֵּעַ יוֹם לְיוֹשְׁבֵים בְּטַבּוֹר
הָאֶרֶץ נִכַּח נִקְדַּת הָאֶרֶץ יוֹשְׁבֵי חֶלֶק צְדָדִי
לְיוֹשְׁבֵי טַבּוֹר הָאֶרֶץ בְּחֶלֶק זֶה הָעוֹלָם,
וְחֲצִי לִילָה לְיוֹשְׁבֵי מִמְּרָב, וְכַאֲשֶׁר יִהְיֶה
עֶרֶב בְּיוֹשְׁבֵי טַבּוֹר הָאֶרֶץ נִכַּח לְכַפּוֹת
רַגְלִים הַנִּקְרָאִים אֲנָטִי פֹאדִי, יִהְיֶה רְבִיעַ
חֲצוֹת הַיּוֹם לְיוֹשְׁבֵי דְרוֹם, וְעֶרֶב לְיוֹשְׁבֵי
טַבּוֹר בְּאַרְצוֹת וְסוּף לְיוֹשְׁבֵי מִמְּרָב,
וְכַאֲשֶׁר יִהְיֶה עֶרֶב לְיוֹשְׁבֵי מִזְרַח, אֲזִ יִהְיֶה
חֲצוֹת הַיּוֹם לְיוֹשְׁבֵי טַבּוֹר בְּחֶלֶק זֶה
הָעוֹלָם, וְחֲצִי לִילָה לְיוֹשְׁבֵי טַבּוֹר כְּנָקוֹד
חֶלֶק מִכַּח אֲרָצוֹת וְדָגֵל הַיּוֹם הַיּוֹרֵם לְיוֹשְׁבֵי
מִמְּרָב, וְכֵן תָּמִיד עַד שֶׁאֲמָרוּ יוֹם וְלִילָה
לֹא יִשְׁבְּתוּ, פְּרוּשׁ שֶׁתָּמִיד בְּכָל רִגְעַ יֵשׁ
בְּחֶלְקֵי הָעוֹלָם הַכְּדוּרִי יוֹם וְלִילָה, בְּקִצַּת
אַרְצוֹת יוֹם וּבְקִצָּתוֹ לִילָה, וְזֶה פְּשׁוּט,
וְחֲצוֹת לִילָה הוּא כְּשֶׁהוּא לְמַעַלָּה עֵת
רָצוֹן לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּנוֹדַע עֵת רָצוֹן.

וְזֶהוּ אֵינוֹ כָּל הַלַּיְלָה, וְאֵינוֹ מִחֶלֶק לְאַנְשֵׁי
מִיָּם וּגּוֹפֵי אֲרָצוֹת, רַק בְּפַעַם אַחַת
מִעֵת לְעֵת בְּחֲצִי לִילָה יֵשׁ עֵת רָצוֹן כָּלִפִּי
שָׁמַיִם. וְאִם כֵּן סִפְק עֲצוּם בְּאִיזָה חֲצוֹת
שָׁעַת רָצוֹן לְפִי מִדְּרָגָה, אִם הוּא כְּחֲצוֹת
לִילָה שֶׁל יוֹשְׁבֵי מִזְרַח שֶׁהוּא תַחֲלַת עוֹלָם
לְפִי הַזְרַחַת הַשָּׁמֶשׁ, אוֹ בְּאַמְצֵעַ וְטַבּוֹר
הָעוֹלָם שֶׁהוּא גֵן עֵדֶן, אוֹ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
בְּסֻמוֹ לֹ, אוֹ מִאֶרֶץ מִמְּרָב כִּי הַשְׁכִּינָה
בְּמִמְּרָב, וּלְפִי הָאֲרָצוֹת הָאֵלֶּה יִתְחַלֵּק רִגְעַ
בְּחֲצִי הַלַּיְלָה, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵין לוֹ
עֵת רָצוֹן רַק בְּאַחַד מֵהֶן כְּמוֹ שֶׁכְּתִבְתִּי,
שֶׁאִזּוֹ מִשְׁתַּנָּה לְאַקְלִימִים. וְאִם כֵּן שֶׁאֵלֶּה

היא באיזה חצות, והיא שאלה עצומה, וספק לדוד שקם בחצות לילה באשר הוא למעלה עת רצון באיזה חצות דבר הכתוב, ואיזה רגע הוא חצות אף משה לא ידע, כי לא ידע אם מה שאמר השם בחצי הלילה אני יוצא, איזה חצי הלילה, כי אולי היא פונת השם לארץ ישראל, ואצטגנינים יחשבו שהוא חצות לילה מהילוף מדינה שלהם והיה שקר רב, כי יחסר כמה שעות כפי הבדל רחוק מארץ ישראל למצרים, ולכך נתחכם ואמר בחצות, והוא דבר אמתי.

אָמַנָם כאשר אפס עצור ועזוב ואין התעוררות כלל לתתא בעונותינו הרבים, ויראה כי אין איש מחזיק בזה, הקדוש ברוך הוא ברב חסדו ה' יעשה להשפיע ממרום קדשו שפע להחיות שריד בארץ בצדיקים ותלמידי חכמים ואנשי מעשה ממרום, בלתי שום הכנה מתחתונים, וזה ענין גשם שאמרו אין לה טפה שתדל מלמעלה שאין לה מתהום עולה כנגדה, וזהו בהתעוררות דלתתא, כנמשל בשיר השירים התעוררות למעלה.

וְלִבָּן השאלה על דוד, ולזה אמר שהוא בדרך נסי, שהיו מעוררים אותו בשמים דרך רוח צפונית ונגן בפנור, והבין אימתי עת רצון למעלה. אבל הענין במה מורה גס בזה להתעוררות רוח צפונית ולנגן מאליו, הוא תבין, במה שאמרו במדרש רבה כי בקשה כנסת ישראל ויבא כגשם לנו, והקדוש ברוך הוא אמר גשם פעמים נמצא פעמים לא, אהיה כטל לישראל, וכן בקשו שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך, והקדוש ברוך הוא אמר הן על כפיים חקתיד. ולהבין כי אין רוח קדישא שורה ממרום אלא בהתעוררות דלתתא, אבל כשיעשו מעט הכנה ברוח טהרה ויראה, אז ארבות שמים נפתחו להוריד שפעת ה' ברב עז, וזהו ברב צדיקים וגדולים שנמצא בעולם על ידי תורה ומעשים טובים.

וְלִבָּךְ דמו חכמינו זכרונם לברכה במסכת תענית הגשמים משיצא חתן לקראת כלה, פרוש טפה מלמעלה נגד טפה מתהום העולם למעלה עין שם, אמנם טל בא מלמעלה לבד בלי התעוררות התהום כלל וכלל, וזהו כאשר ירד השפע למעלה בלי התעוררות דלמטה. וזהו כנסת ישראל אמרה ויבא כגשם לנו. הינו כשיש לנו למטה התעוררות שישפיע ברב טובו עלינו. ואמר הקדוש ברוך הוא בתי דבר זה אין נצחי, ולפעמים אין התעוררות כלל לתתא, ולכן אהיה כטל לישראל, שאין צריך התעוררות, ומכל מקום אהיה כטל שהוא הנצחי שלא יחדל לעולם, וכשאנו למטה בלי התעוררות ומעשים טובים, הרי אנו ממש בפגרים מתים, ובטל יורד שפע אלוה, וזה טל של הקדוש ברוך הוא מחיה מתים. אמנם יובן איך יתכן